

(n=30) patiënten met morbus Bechterew op hun psychologische kenmerken onderzocht. Deze groep kon vergeleken worden met reumapatiënten en met een groep personen die als representatief kan worden beschouwd voor de doorsnee Nederlandse bevolking (VAN DER PLOEG 1980). Typerende persoonlijkheidseigenschappen voor morbus Bechterew-patiënten werden niet gevonden. Ook in ons grondige literatuuronderzoek zijn we geen publikaties tegengekomen die daarop wijzen.

We willen enkele kanttekeningen plaatsen bij de opmerking dat onder reumatologen de hypothese opgang doet dat lijders aan morbus Bechterew een sthenisch en ambitieus karakter zouden hebben. Ook over een typerende karakterstructuur van patiënten met RA bestaan opvattingen: neurotisch, verlegen, schuw, agressiegeremd, afhankelijk en sterk op prestatie gericht. Niet al deze eigenschappen worden door de meeste reumatologen en andere behandelaars aan deze patiënten toegeschreven, het blijft echter een feit dat neuroticisme, verlegenheid en agressiegeremdheid tamelijk veel worden genoemd.

Uit empirisch onderzoek, onder andere met behulp van brede, betrouwbare persoonlijkheidstests, blijkt echter, dat zowel patiënten met RA als lijders aan morbus Bechterew het best te vergelijken zijn met de doorsnee Nederlandse bevolking. In het algemeen moeten we met (klinische) indrukken over karakter of persoonlijkheid erg voorzichtig zijn. Ook wordt in de psychosomatische theorie de hypothese dat tussen bepaalde somatische aandoeningen en bepaalde typerende of specifieke persoonlijkheidseigenschappen verband zou bestaan steeds meer verlaten. Wellicht, maar dat is puur speculatief, is het verschil in klinische indruk tussen patiënten met RA en patiënten lijdende aan morbus Bechterew te verklaren uit het feit dat de eerste groep vooral bestaat uit (oudere) vrouwen en de tweede groep uit (jongere) mannen.

BOEKAANKONDIGINGEN

J. CYWINSKI en B. TARDIEU, *The essentials in pressure monitoring, blood and other body fluids*. 115 bl., fig., tabellen. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage 1980. Prijs: ingen. f 39,-.

Het doel van de auteurs van dit boekje was om in kort bestek met vooral veel illustraties een overzicht te geven van de mogelijkheden om drukken te meten in bloed, liquor cerebrospinalis en amnionvocht. Verreweg de meeste aandacht wordt besteed aan de technische aspecten van directe en indirecte meting van de arteriële bloeddruk. Met opzet gaan de schrijvers voorbij aan de wetenschappelijke achtergronden. Het geheel is niet meer dan een praktische handleiding, dat door zijn vele drukfouten echter aan leesbaarheid inboet. Desondanks kan het boekje toch wel van nut zijn bij de opleiding voor CC- en IC-verpleegkundigen.

P. W. DE LEEUW

Kiezen of delen in de klinische gezondheidszorg 1980-2000. (Verslagen, voordrachten en discussies studiedagen 1980.) Onder redactie van J. C. M. HATTINGA VERSCHURE. 181 bl., fig., tabellen. De Tijdstroom, Lochem 1981. Prijs: ingen. f 32,-.

Er worden in Nederland heel wat conferenties, symposia, studiebijeenkomsten e.d. gehouden. Indien enigszins mo-

Literatuur: PLOEG, F. A. E. VAN DER (1980) *De psychologische aspecten van reumatoïde arthritis*. Proefschrift. - Vraag 29 (1981) *Ned. T. Geneesk.* 125, 796.

F. A. E. VAN DER PLOEG
R. L. F. NIENHUIS

In het antwoord op vraag 29 (1981) staat dat over karakterveranderingen bij patiënten met de ziekte van Bechterew nog geen uitgebreid onderzoek is gedaan. Ik heb echter zojuist in het Centrum voor Reumatologie en Revalidatie te Amsterdam een onderzoek afgerond waarin de volgende hypothesen zijn getoetst:

1. Bechterew-patiënten zijn vergeleken met patiënten met andere inflammatoire en non-inflammatoire gewrichtsaandoeningen, relatief: sthenisch, ambitieus, intelligent en coöperatief.

2. Bechterew-patiënten zijn relatief sthenisch, omdat: a. het ziekteproces relatief mild is i.v.t. het ziekteproces bij RA; b. de klachten bij Bechterew-patiënten afnemen bij beweging.

3. Bechterew-patiënten zijn relatief ambitieus, willen zichzelf bewijzen, omdat: a. de diagnose laat gesteld wordt, en b. de klachten in de pre-diagnostische fase door anderen vaak miskend en betwijfeld worden.

Dit onderzoek heeft plaatsgehad onder 105 patiënten met de ziekte van Bechterew, 47 patiënten met reumatoïde arthritis en 31 patiënten met chronische non-inflammatoire pijn onder in de rug, gematched naar sekse en leeftijd. Een artikel over de resultaten van dit onderzoek is in voorbereiding.

Literatuur: Vraag 29 (1981) *Ned. T. Geneesk.* 125, 796.

Amsterdam, juli 1981

J. L. ZANT

gelijk worden de sprekers daarna nog manuscripten ontfoetseld, discussieverslagen worden uitgewerkt en de resulterende pakken papier worden aan de deelnemers toegezonden; deze laten vóór of tijdens de bijeenkomsten altijd weten dat ze dit op prijs stellen en blijken achteraf met het probleem te zitten hoe ze dit pak stencils nu weer op moeten bergen. Gewiekste organisatoren lossen dit probleem voor hen op door deze „grijze literatuur” wit te maken, dat wil zeggen er een boekje van te laten binden dat gewoon in de handel en op de plank kan. *Kiezen of delen in de klinische gezondheidszorg 1980-2000* is daarvan een voorbeeld. Materiaal van enkele studiedagen, compleet met voordrachten, discussiestellingen, groepsverslagen, alles in off-set, maar wel aangevuld met een echt register achter- en ISBN-nummer voorin. De slotopmerkingen van het boekje, betreffende een zorgwekkende „produktientaliteit” en de noodzaak het publiek te beschermen tegen „overmaat”, lijken hier alleszins van toepassing.

P. J. THUNG

J. N. BROEDERS, *Ouders staan niet buiten spel*. Het gezin als basis voor de opvoeding van gehandicapte kinderen. 106 bl. Dekker & Van de Vegt, Nijmegen 1981. Prijs: ingen. f 19,50.